Cana 10 hr. | Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 33 (674). | Wilnia, Čaćwier 30 Lipnia 1936 h. | Hod XII (XX)

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i litaraturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčynienа ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Košty wydawańnia pakrywajuć składki. Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy — 1 zał.

НАСТРОІ ВЁСКІ

Лета. Душна ў горадзе. Цягне на вёску. Там сонца, сьвежае паветра. Там народ з сваімі думамі, настроямі. Пабываць на вёсцы — гэта знача скарыстаць падвойна: аддыхнуць фізычна й бліжэй, беспасрэдна прыглядзіцца да жыцьця народу. Праца наша тут у горадзе часта занадта тэорэтычная, адарваная ад сапраўднасьці жыцьцёвай. Беспасрэдны стык з вёскай дае магчымасьць праверыць сапраўдныя настроі і патрэбы народу, а так-жа дае магчымасьць праверыць і нашу ідэовую працу для яго.

Задумана зроблена. Колькі гадзін і чалавек ужо 50—60 клм. на ўсход ад Вільні, сярод беларускага сялянскага народу Ашмяншчыны й Валожыншчыны. Кругом свае людзі. Давер узаемны поўны. Гутарка йдзе шчыра, адкрыта й аб усім.

Нядзеля. У царкву й касьцёл людзі ня надта сьпяшаюцца. У многіх сьвятынях малельнікаў бывае дужа мала. Што гэта, бязбожнікі тут? Агулам не. Ёсьць іншыя прычыны, якія, ведама, вядуць і да бязбожнасьці. У сяле Л. у царкве пуста, бо чужы, маскоўскі дух там пануе, а ў М. у царкве бывае шмат людзей, бо там бацюшка беларус. У некаторых касьцёлах так-жа бывае мала людзей, дзе ксёндз з панамі і паліцыяй трымае. Бывае гэта сапраўды, а давялося мне, перaказваючаму гэтыя «настроі» асабіста аб гэтым праканацца. Вось: даволі падабранае таварыства. Гутарка вядзецца аб бягучых справах. Між іншымі гавора кс. N. Ён агулам усіх беларусаў называе бальшавікамі і бядуе, што гэткіх у яго парафіі ёсьць шмат, што ён з імі мае нямала хлопату, але яму ў гэтым памагае... тайная палітычная паліцыя, з помачы якой ён ахвотна карыстае. Многія ад сораму не маглі прамовіць слова. Іншы ж ксёндз на гэта адазваўся: не зайздрошчу!... Нажаль, геткіх «айцоў духоўных» як каталіцкіх, так і праваслаўных спаткаць на сяле можна часта.

Беларусы праваслаўныя й беларусы каталікі жывуць між сабой у поўнай згодзе, ня чуюць апрача рэлігіі і то нязначна — між сабой ніякай розьніцы, пачуваюцца да аднаго пакрыўджанага беларускага народу. Супольны лёс іх луча і ўсьведамляе нацыянальна. Беларускаму народу не гразіць з прычыны рознай рэлігіі такі рашучы разьдзел, як у Сэрбаў і Харватаў, або нават хоць-бы такі, які зайшоў у украінскім народзе між уніятамі і лаціньнікамі.

Беларускай школы жадаюць усе: праваслаўныя й каталікі. Першыя аднак у гэтай справе больш актыўныя, другія пасыўныя. І гэта зразумела — псыхіка беларуса каталіка больш асвоена — не асымілявана! — з польскасьцяй, дык яму яўна дамагацца таго, што польскім уладам, паном і ксяндзу няпрыемнае, неяк «не выпадае». Агулам-жа прынцыпова сваім псыхічным настроем да беларускай школы ня розьніцца беларус каталік ад беларуса праваслаўнага. І каталікі і праваслаўныя ў адзін голас паўтараюць, што ў польскіх школах беларускія дзеці навучаюцца надта нямнога. — Мой Ігналь — казала адна маці беларуска-каталічка — ўжо ў трэці аддзел пераведзены, а ці ён можа добра чытаць, дык я й сама ня ведаю. — А паглядзеўшы на таго Ігналя, дык ён сусім нядурны хлапец. — Вучаць дрэнна, вучаць па польску, нашы дзеці не разумеюць іх гутаркі, гэта не навука, а чыстая мука — агульны голас беларускага сялянства.

Дужа ярка кідаецца ў вочы соцыяльна-палітычная і нацыянальная адасобленасьць, адзіноцтва беларуса селяніна. Сяньня на беларускім сяле выразна зарысаваны й нават больш-менш скрысталізаваныя праціўныя лагеры: з аднаго боку — за выняткам ня многіх багацейшых, што маюць больш 20 гэктараў — сяляне, а з другога паны, паліцыя, вучыцялі, чынавенства, большасьць духавенства. Гэтыя два праціўныя сабе лагеры кожны жыве сваім асобным жыцьцём. Чужая інтэлігенцыя цікавіцца беларусам толькі тады, калі спаўняе такія ці іншыя грамадзкія функцыі, пераважна злучаныя з кішанёй селяніна, бо-ж і культурна-рэлігійная дзейнасьць праводзіцца ў добрых 90 працэнтах дужа афіцыяльна „казённа“, часта сусім у дусе чужой і праціўнай народу палітыкі.

Культурна - маральны стан беларускага сяла, трэба з жахам сьцьвердзіць, цяжкі і крытычны. Чужая школа, чужыя культурна-прасьветныя арганізацыі, чужы дух на сьвятынях, праціўнасьць да ўсяго беларускага ў «сільных гэтага сьвету» ня то што ня спрыяюць духовай культуры беларускага селяніна, але яго баламуцяць і дэморалізуюць. Моладзь пры гэткіх варунках часта проста дзічае — самагон і нож гэта часта сродкі выяўленьня яе энэргіі, здольнасьці і адвагі. Хоць трэба сказаць, што здараюцца выпадкі, калі іменна беларуская моладзь сама борыцца з самагонам, з п‘янствам агулам, з разбоем і з усялякай іншай маральнай гадасьцяй.

Горнуцца сяляне, асабліва моладзь, да беларускай кніжкі, якой адчуваецца вялікі голад. Пажадана, каб беларускія дзеячы менш забаўляліся палітыкай, а больш працавалі на ніве роднай культуры.

Настроі палітычныя й соцыяльныя сярод сялянства агулам дужа радыкальныя. Недахват зямлі яўны. Хутарызацыя бяз прырэзкі беззямельных і малазямельных ставіць у бязвыхаднае палажэньне. Нездаваленьне з свайго сучаснага палажэньня змушае беларуса вяскоўца да нечага лепшага, сьвятлейшага. Палітычнае падтрыманьне на беларускім сяле могуць мець толькі тыя беларускія палітычныя кірункі, якія рашуча боруцца з фашызмам і капіталізмам. Сяляне проста чуюць душой, што нельга чакаць вызваленьня нацыянальнага й соцыяльнага ад тых, якія з натуры сваей могуць толькі няволіць, крыўдзіць, выкарыстываць.

Заўважыць урэшце можна яшчэ адзін цікавы псыхічны праяў беларускага селяніна — гэта яго «паварот да самога сябе», да сваіх звычаяў, парадкаў. Вайна і рэвалюцыя шмат у чым скранулі душу беларуса і пры тым часта ў сусім благі бок. Цяпер-жа яўна заўважваецца іменна паварот да сябе самога. Праўда, пры гэтым павароце няраз адкідаецца нямала чаго і добрага і гэта, пэўне-ж, праяў ад‘ёмны, але агулам гэткі паварот ёсьць дадатняй праявай псыхікі беларускага селяніна, бо ён сьведчыць аб яе ўнутранай сіле і концэнтрацыі і аб яе адпорнасьці на ўсякія спробы дэнацыяналізацыі і дэморалізацыі.

А вось і час разстацца з роднай вёскай, час узноў у душны, смуродлівы горад. Едучы да аўтабусу, шмат дзе відаць, як сяляне «беляць» зьверху свае хаты. — Нашто пэцкаеце? — Такі загад начальства. Але гэта нічога. Вось вапнай троха папэцкаеш, а дожджык пойдзе, дык і ўзноў тое самае... —

Сапраўды «тое-самае». Гэная павярхоўная, казённая пабелка — гэта сымбаль чужой культуры. Вось пройдзе цёплы веснавы дожджык нацыянальнага адраджэньня, павее ажыўчы вэтрык палітычнага й соцыяльнага вызваленьня, прыгрэе цёплае сонейка жыцьця й праўды й увесь гэны пабел і налёт чужой культуры адпадзе, счэзьне. Астанецца „тое-самае“.

Гэты сымбаль азначае, што будучыня да цябе належа, Беларускі Народзе, што прад табой яшчэ твой лепшы заўтрашні дзень...

З ГАЗЭТ

Хоць рэдка, але метка.

Польскі двутыднёвік „Karta“ — орган маладой польскай дэмократычнай думкі, у нумары з 25 ліпня сёлета зьмясьціў вялікі артыкул „Wspólny front oświaty i kultury“, у якім у справе беларускай школьнай акцыі піша між іншым гэтак:

„Ня толькі дзеці беларускія, але й іхнія бацькі хочуць сягоньня вучыцца ў роднай мове. Беларуская вёска хоча веды земляробскай, каб пабачыць, як прымітыўнай і адсталай ёсьць іхняя земляробская тэхніка, хоча сучаснай веды аб гыгіене, хоча праўды аб сьвеце і аб сілах, якія ім кіруюць, хоча разумець акружаючую яго прыроду, хоча пазнацца з цывілізацыйнымі здабычамі чалавецтва, хоча ведаць, як жывуць іншыя народы і чаму так а ня йнакш жывуць, хоча разумець гістарычнае разьвіцьцё чалавецтва і месца свайго народу ў гэтым разьвіцьцю.

„Веда аднак і асьвета, абдзертая з вопраткі роднай мовы можа жыць у масах толькі так, як жыве абдзёрты са скуры конь. Селянін беларускі і ягонае дзіця будуць сьляпымі й глухімі, калі культура будзе прамаўляць да іх языком чужым. І ілжой ёсьць, што прабуджаючаяся зо сну гістарычнага народная сьведамасьць ёсьць пракляцьцем чалавецтва...

„Такая старонка, якую засяляе нацыя, але няма нацыянальнай сьведамасьці, ёсьць абшарам культурна мёртвым. Прабуджаная нацыянальная сьведамасьць дзеля таго ёсьць не пракляцьцем, але дабрадзействам чалавецтва. Бо дае яна адсталым народам зброю да барацьбы за прысваеньне сабе цэлага культурнага спадкаемства чалавецтва...

„Т-ва Беларускай Школы і Бел. Інстытут Гасп. і Культ. і іхняя масавая база на вёсцы гэта яскравы доказ таго, што масы беларускія ня хочуць даўжэй жыць у варунках напалову зьвярынай вэгетацыі, што хочуць уласнай сілай здабываць асьвету і культуру...

„Гэтыя стараньні ў сучасных, нязвычайна трудных варунках беларускага жыцьця, могуць даць добры рэзультат толькі... пры згоднасьці паступаньня ў справах аснаўных. І тут масы беларускія выказалі вялікае зразуменьне стратэгіі ў змаганьнях грамадзкіх і палітычных, калі патрапілі зьвязаць супольнай ак-

цыяй дзьве дэмократычныя, дагэтуль адмяжоўваючыяся ад сябе культурна-прасьветныя арганізацыі. Польскія народныя масы могуць павучыцца ад беларусаў, як трэба арганізаваць супольны фронт у абароне асьветы... Кожны паляк, каторы ня ёсьць нацыяналістам і асымілятарам, з шчырай сымпатыяй прывітае ўтварэньне супольнага беларускага фронту культуры і асьветы. Фронт гэты ня хоча накідаць беларускяй школы дзяцям польскім,... ня хоча нікога асымляваць, хоча толькі даць Беларусам асьвету і культуру ў роднай мове народу... Польскія народныя масы дзеля гэтага павінны ня толькі аднасіцца з сымпатыяй да змаганьня беларускага селяніна за асьвету й культуру ў роднай форме, але мусяць даць яму актыўную помач і злучыцца ў супольнай працы..."

Успомніўшы далей аб супольнай дэкляарацыі ТБШ і БІГіК, у каторай між іншым сказана, што „лічым таксама на моральнае падтрыманьне з боку запраўды дэмократычных кругоў польскага грамадзянства, а асабліва кругоў навукі і літаратуры", часапіс закончывае гэтак:

„Чаму дзеля гэтага ў „Robotniku" і ўсей соцыялістычнай прэсе ня было нават зацемак аб школьнай акцыі Беларусаў?

„Чаму маўчыць у гэтай справе „Zielony Sztandar", „Piast" і іншыя органы „Stronnictwa Ludowego"? Чаму маўчыць Галоўная Управа Лігі Абароны Правоў Чалавека і Грамадзяніна, а таксама ейная літаратурная сэкцыя? Чаму маўчыць Саюз Польскіх Настаўнікаў?..."

І што на ўсё гэта скажуць польскія „дэмократы"? Ды справа сяньня стаіць так, што мала ўжо слоў — трэба чыну.

С. В.

ЧЫТАЙЦЕ
адзіны ў Заходняй Беларусі беларускі літаратурна-навуковы квартальны часапіс
„К А Л О С Ь С Е",
у якім зьмяшчаюцца творы перадавых беларускіх паэтаў і пісьменьнікаў.
Складка на „Калосьсе": у год — 2 зл. на паўгода — 1 зл., на асобную кніжку — 50 гр.
Адрас рэдакцыі і адміністрацыі „КАЛОСЬСЯ": Вільня, Завальная вул. №1—2.

З БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ

Канфіската зборніку вершаў М. Танка. Надовячы ў Вільні выйшаў з друку, прыгожа выданы, вялікі і багаты зьместам зборнік вершаў маладога беларускага паэта Максіма Танка п. н. „На этапах". Зборнік гэты нажаль адміністрацыйныя ўлады сканфіскавалі.

Новая беларуская рэлігійная кніжка. Нядаўна ў Варшаве выйшаў з друку падручнік для беларускіх школаў і самаадукацыі ўложаны грам. С. Паўловічам п. н. *„Сьвяшчэнная Гісторыя Новага Завету"*. Падручнік гэты выданы з багаславенства Праваслаўнага Мітрапаліта Дзяніса ў Сынадальнай Друкарні. Кніжка мае 152 бачыны фармату 8° і многа прыгожых ілюстрацыяў.

Студэнцкая экскурсія. Сёлета ў ліпні месяцы Беларускі Студэнцкі Саюз у Вільні ладзіў студэнцкую экскурсію (вандроўку) па Наваградчыне. Экскурсія гэта пачалася ад возера Сьвітэзь, пры тым аднаго з яе ўчасьнікаў студ. В. Войтаньку паліцыя арыштавала, рэшта ўчасьнікаў былі ў аднэй з вёсак легітымаваныя яўнай і тайнай паліцыяй. Экскурсія закончылася ў Наваградку.

„Беларуская Крыніца" — ў м-цы жніўні сёлета выйдзе 10-га і 20-га

U Litoŭcaŭ

Asabliwaja kamisija ŭ Butrymancach. U adnym z papiarednich numaroŭ „Bieł. Krznicy" padawali my apisańnie tych zabureńniaŭ, jakija zdarylisia padčas arcybiskupskaj tam wizytacyi. Zabureńni hetyja stalisia dziakujuŭy antylitoŭskaj ahitacyi miascowaha ksiandza i jaho siamji. Tady arcybiskup Jałbžykoŭski zhaniŭ heny pastupak ciomnych, razahitawanych ludziej. Ale, widać, paśla ahledziŭsia, što „pakryŭdziŭ" palakoŭ i, kab sprawa naležny ŭziała abarot, pasłaŭ rabić śledztwa kamisiju na čale z ks. Ušyłam, rektaram Wil. Duch. Seminaryi, wiedamym „pryjacielam" litoŭcaŭ i biełarusaŭ. Dyk jon-ža i pastaraŭsia! Woś što ab hetym asabliwym śledztwie piša „Viln. Rytojus" u sioletnim Nr. 50 u addziele karespandencyjaŭ:

„18 VI. sioleta prybyła ŭ Butrymancy kamisija ksiandzoŭ. Pytalisia ludziej ab ks. Wajciechoŭskaha baćku, matku, ab siastry i ahułam ab zdareńni, jakoje stałasia padčas wizytacyi arcybiskupa ŭ Butrymancach.

Cikawaja kamisija! Kali ludzi hawaryli praŭdu niapryjemnuju ks. Wajciachoŭskamu, kamisija trebawała ad ich prysiahi, a awanturniki mahli hawaryć, što im padabałasia, ich nie wiazała nijakaja prysiaha. Kačynščynka kazała, što litoŭcy padčas wizytacyi, kali arcybiskup pačaŭ hawaryć nawuku, świstali, stukali nahami i h. d. Kazała, što nie palaki ŭciakali z kaścioła, a litoŭcy.

Paśla hetaj usiej iłžy, prałat Ušyła pytaje: „Dyk čaho wy chočacie, dobryja ludzi?" — „Chočam, kab litoŭcaŭ u nas nia było". Prałat Ušyła na heta: „Tut litoŭcaŭ niama". Dalej pawadyry katalickaj akcyi kazali: „Prosim skasawać Litwu, dyk u našaj parafii budzie cicha i spakojna". Prałat adkazaŭ: „Ja zrablu ŭpłyŭ na biskupa, ja ŭsio zrablu, kab u was byŭ supakoj".

„Świedčyli tyja samyja, što ŭciakali z kaścioła, što padymali zabureńnie. Tych ludziej, jakija mahli skazać praŭdu, było mała, bo ich nie pawiedamili ab pryjeździe kamisii, a henyja awanturniki ab hetym wiedali zahadzia: užo zwiečara rychtawalisia da pryniaćcia kamisii — prybirali zalu i rychtawalisia łhać". —

Hetkija samyja kamisii rabili hetkaje samaje śledztwa i ŭ biełaruskich parafijach, kali wyhaniali z kaścioła biełaruskuju mowu.

Ahulny Schod T-wa „Kultura". 1.VI sioleta ŭ Wilni adbyŭsia schod litoŭskaha praświetnaha T-wa „Kultura". Iz sprawazdačy ŭradu widać, što ciapierašnim časam Tawarystwu asabliwa ciažka. Pamior dr. Alsejka, wysieleny z Wilni staršynia T-wa P. Karazija, ad minułaha hodu nihdzie ŭłady nie dali dazwołu załažyć addzieł, začynili adzinuju, dobra naładžanuju — ŭ m. Widzach — čytalniu. Urad T-wa šmat atrymaŭ prośbaŭ załažyć addzieły, ale administracyjnyja ŭłady rašuča admowilisia ich zaćwierdzić.

Nia hledziačy adnak na takija ciažkija warunki, urad T-wa rabiŭ, što moh: adbyłosia 5 ahulnych schodaŭ, 4 pasiedžańni ŭradu i było pračytana 11 lekcyjaŭ.

Ahulny schod T-wa rašyŭ uwiekawiečyć imia św. p. dr. Alsejki. Dziela hetaha pastanoŭlena załažyć prytułak im. Alsejki i źbirać achwiary na jaho pamiatnik.

Abwinawačańni litoŭskich ksiandzoŭ. Niadaŭna pisała litoŭskaja wilenskaja presa, što ŭ Świancianščynie prociŭ niekatorych litoŭskich ksiandzoŭ pačata śledztwa z tej pryčyny, što byccam jany, zapiswajučy metryki, litoŭščać proźwišččy.

Kanfiskata. Nr. 58 „Viln. Rytojus" administracyjnymi ŭładami skanfiskawany za ŭstupny artykuł.

Канец «нормалізацыі» польска-украінскіх адносінаў прыбліжаецца

Як ведама, частка украінскага грамадзянства, згуртаваная пераважна каля УНДО, у мінулым годзе пайшла на супрацоўніцтва з урадам, каб такім чынам унармалізаваць польска-украінскія адносіны.

Вось-жа сёлета 13 і 14 ліпня ў Львове адбылося паседжаньне Украінскае Парлямантарнае Рэпрэзэнтацыі ў польскім сойме, каторая фактычна зьяўляецца да пэўнай меры плодам угоды УНДО з польскім урадам і каторая на ўспомненым паседжаньні зрабіла білянс — падсумоўку — нармалізацыйнай палітыкі. На паседжаньні гэтым УПР сьцьвердзіла што „нормалізацыя" йдзе дужа цяжка, а агулам з яе нічога для украінцаў ня выйшла. Бо „польская палітыка на украінскіх землях пазбаўлена ўсякіх элемэнтаў суцэльнасьці і пляновасьці, а нармалізацыйны курс ня ўсюды йдзе да лепшага"... „Далей сьцьверджана, што школьная і гаспадарчая палітыка мала зьмянілася, а зямельная завастрылася"... („Діло" № 157 з дн. 16.VII.1936. Камунікат УПР).

Дзеля гэтага украінская прэса заклікае, як павадыроў УНДО так і УПР зьмяніць тактыку ў адносінах да ўраду. Часапіс „Неділя", падаючы ў № 29 з дн. 26.VII.36 камунікат УПР і іншыя „красачкі" „нормалізацыі", так між іншым піша: „Уважаем, што для УПР, а так жа УНДО ужо найвышэйшая пара паставіць справу рубам"...

З гэтага відаць ясна, што канец „нормалізацыі" украінска-польскіх адносінаў прыбліжаецца. Што нічога з яе ня выйдзе, аб гэтым пісала „Беларуская Крыніца" яшчэ ў мінулым годзе.

Выйшаў з друку і прадаецца ўложаны С. Паўловічам новы беларускі ілюстраваны лемантар пад наз.

„Першыя Зерняткі"

беларуская граматка для хатняга навучаньня. З многімі малюнкамі У. Паўлюкоўскага, Я. Драздовіча і іншых. Выданьне Я. Малецкага. Бачын 96, фармат 8°. Ёсьць гэта прыгожая кніжыца для дзяцей і старэйшых. Купіць можна ў кожнай беларускай кнігарні ў Вільні і на правінцыі. Цана пры выпісваньні з перасылкай: да 10 экз. па 50 гр., ад 10 да 20 — 45 гр., ад 20 да 50 — 40 гр., ад 50 і ўзвыш — 35 гр. Галоўны склад: Беларуская Кнігарня „Пагоня" Вільня, Завальная 1.

Dr. Jadwiha i dr. Stanisłaŭ Hrynkiewičy.

2)

Jak pawinna trymacca žančyna ŭ ciažku.

(praciah).

Nadta ważnaju sprawaju źjaŭlajecca ŭ ciažku **čyścinia cieła**. Žančynie treba tady čaściej kupacca. Kali niama ŭ chacie wanny, dyk možna ŭ balei. Wada, kab była ciopłaju, adnak nie zaharačaja. Usio cieła zmywać wadoju z myłam. U wańnie nie siadzieć zadoŭha. Całaje kupańnie chaj nia trywaje daŭžej jak 8—10 minut. Kupacca prynamsia raz na tydzień; kali žančyna bolš peckajecca pry rabocie, dyk kupacca čaściej.

Pry takim kupańni, kali cieła dobra namylena, adčyniajucca pory ŭ skury i hraź z potam i kłustaściu dobra zmywajucca. Kupańnie adnačasna wyklikaje raźmiakčeńnie sustawaŭ i rady tady lahčejšyja i chutčejšyja. Wanna, ci baleja, ci miska treba kab byli čystyja, dyk najlepš wyparyć ich haračaju wadoju, kab hraź nie dastałasia z wadoju ŭ siaredzinu dzietarodnych orhanaŭ.

Kali dziela niejkich pryčynaŭ kupańnie ŭ chacie było niemahčymaje, dyk žančyna ŭ ciažku pawinna prynamsia 2 razy štodzień—ranicaju i ŭwiečary — myć u miscy swaje dzietarodnyja orhany letniaju wadoju z myłam.

Časta ŭ ciažku mohuć pakazacca ŭpławy, bolš ci mienš hryzučyja, jakija pry chadźbie i paciranni nahi ab nahu mohuć wyklikać balučyja miescy na skury ŭ pachwinie.

Padmywańnie dzietarodnych orhanaŭ abawiazuje nia tolki žančynu ŭ ciažku, ale kožnaha čałanieka. Biaz daj pryčyny ludzi dumajuć, što pry miesiačnych žančynie škodnaje padmywańnie ci kupańnie. **Nia tolki jano nia škodnaje, a naadwarot, ściraže ad roznych zapaleńniaŭ**, jakija wyklikajucca hraźziu. Najčaściej woś upławy ci bieli i biaruć swoj pačatak ad małoje rupliwaści ab čyściniu dzietarodnych orhanaŭ.

Dyk kali-b na't nia hledziačy na padmywańni i pajawilisia balučyja miescy na skury ŭ pachwinie, treba da wady pry padmywańni dadać naparu miaty i, wyciaršy sucha skuru, pašmarawać jaje wazalinaju, lanalinaju ci prynamsia sałam abo masłam niasolenym.

Izba, dzie śpić žančyna ŭ ciažku, chaj budzie dobra **prawietranaja**. Nie pawinna tamaka być śmiaćcia, pyłu, pamyjaŭ, ahułam ničoha śmiardziučaha.

Pomnić kab biaremiennaja nie siadzieła doŭha tam, dzie šmat ludziej, prykładam, niepažadana, kab chadziła na doŭhija nabaženstwy ŭ kaściele. Heta dziela taho, što tamaka mała pawietra, a z druhoje starany niama tamaka časta dzie sieści, ludzi mohuć ścisnuć, niechta moža ŭdaryć u trybuch. Usio heta moža błaha končycca i dziela maciary i dziela budučaha dziciaci.

Wiadoma ŭsim, što ŭ ciažku žančyny bywajuć nerwowyja, kožnaja drobiaź moža być pryčynaju swarki z mužam i z chatnimi. Nia treba tolki **paddawacca hetkim nastrojam**. Chaj žančyna tady dobra sabie ŭjawić, što žyćcio jejnaje z mužam heta nie biazupynnaje ščaście i radaść, a tolki supałka na žyćciowuju dobruju i błahuju dolu. Hetkija chatnija swarki robiać padčas toje, što muž idzie ŭ karčmu, kali maje hrošy, a kali j nia maje, dyk ad hetaha nia šmat lepš. U karčmie mužčyna šukaje sabie radaści i supakoju, abo znoŭ idzie da čužoje žančyny.

Chaj žonka nie zabywajecca, što šmat, kali nie najbolš, ščaście jejnaha sužyćcia z mužam zaležyć ad jaje samoje, kali, jasna, muž dobry čaławiek. Kožny mužčyna duży ci kwoły — zaŭsiody wialikaje dzicia ŭ peŭnych napramkach. Žonka jamu pawinna być nia tolki žančynaj, a pryjacielkaju i byccam macieraju. Ad takoje žonki nijakaja spakusa muža nie adwiadzie.

Bo padumajcie tolki žančyny, ci treba jamu budzie papsawanaha pawietra ŭ karčmie, abo kachańnia inšaje žančyny, kali jaho paśla ciažkaje pracy ždže ŭ chacie jahonaja žonka zdarowaja, świežaja, čystaja, čysta i skromna apranutaja, u chacie prawietrana i paspratana, ježa smašna zwarana i ŭ paru na stoł padadziena, paściel čystaja, u chacie nastroj miły, usieńka niejkaje radasnaje!..

Nia dumaju, kab šmat było takich, jakija nia kinuli-b i kampanii, kali b sapraŭdy ŭ chacie mieli takich žonak. A była-b karyść i hrašowaja ŭ chacie, hrošy nidzie nia wychodzili-b, usieńka astawałasia-b na toje, kab paprawić haspadarku.

Abo znoŭ-ža, ci pojdzie mužčyna šukać niedzie na staranie kachańnia, dzie moža zarazicca weneryčnaj chwarobaj, kali-b u chacie ždała jaho wiernaja, kachanaja žonka. Mužčynie treba pomnić, što taja žančyna, jakaja pryjmie čužoha mužyka, pryjmaje napeŭna i inšych mužčyn. Dyk jasna, što nia moža jana być zaŭsiody **zdarowaj**.

Wiartajučysia ciapier da žančyny ŭ ciažku, adciemim, što ŭsie nastroi maciary pakidajuć śled i na budučym dziciaci. Najčaściej dzieci złosnych, krykliwych žančynaŭ, doŭha płačuć paśla taho, jak narodziacca. Kožny nastroj maciary ŭ ciažku, złość, sumawańnie, trywoha, pierapałach, nienawiść, zajzdraść mohuć być pryčynaj žaŭtuchi, harački, nerwowych chwarobaŭ i inšych u maciary i dziciaci. Bywaje na't, što płod pamiraje ŭwa ŭłońni maciary z henych woś pryčynaŭ.

Čym milejšaja i wiesialejšaja budzie žančyna ŭ ciažku, tym **milejšyja i lepšyja buduć jejnyja dzietki**.

Maładzicy, nia raz, bywaje, pałochajucca ra-

Rewalucyja ŭ Hišpanii

Zmahańnie nacyjanalistaŭ z staronnikami „Ludowaha Frontu". — Krywawaja baraćba za ŭład. — Tysiačy zabitych i ranienych.

10 lipnia sioleta hwardziejcy ŭnočy zabili prawadyra hišpanskich manarchistaŭ Kalwo Sotelo. Paśla jahonych pacharanaŭ u Hišpanii, a asabliwa ŭ hišpanskaj kalonii ŭ Afrycy — Maroko, — manarchisty i nacyjanalisty, z častkaj wojska, padniali bunt suproć ułady, jakaja ŭ Hišpanii ciapier u rukach staronnikaŭ „Ludowaha Frontu". Bunt adrazu prynišoŭ formy krywawaha aružnaha zmahańnia miž wiernaj častkaj wojska ŭradu i rabotnikami a paŭstancami. Adny druhich pačali bambardawać z samalotaŭ, a na wadzie—z karabloŭ. Pajšli ŭ ruch rewalwery, nažy, rużja i harmaty. U miestach na wulicach poŭna trupaŭ. Harać kaściały i klaštary. Za kožny kawałak ziamli idzie ŭporysty i zaŭziaty boj. Na čale paŭstancaŭ stajać hieneraly Franko i Mola, a na čale staronnikaŭ uradu i „Ludowaha Frontu" staić Rewalucyjny Kamitet. Baraćba idzie ŭžo bolej jak tydzień, a chto pieramoža dahetul nia wiedama.

Niamiecka-Aŭstryjackaje parazumieńnie

Sajuz Niamieččyny, Italii i Aŭstryi.

11 lipnia sioleta miž Niamieččynaj i Aŭstryjaj dajšło da parazumieńnie. Hetyja dźwie niamieckija dziaržawy, jakija da hetaj pary časta miž saboj mieli roznyja nieparazumieńni, pastanawili dalej žyć u zhodzie, pry tym zrabili dahawor nastupnaha źmiestu: 1. Niamieččyna pryznaje niezaležnaść Aŭstryi. 2. Abodwa ŭrady ŭwažajuć, što sprawa nacyjanalnaha sacyjalizmu jość nutranoju sprawaju jak Aŭstryi tak i Niamieččyny. 3. Urad Aŭstryi ŭ swajej zahraničnaj palitycy budzie pieradusim kirawacca intaresami ahulnaniamieckimi.

Niamiacka-aŭstryjackaje parazumieńnie wyklikała ŭ Eŭropie wializarnaje ŭražańnie, a niekatoryja palityki ŭwažajuć jaho, za swajho rodu „Anschluss"—h. zn. złučeńnie abiedźwiuch niamieckich dziaržaŭ. Pry tym niamiecka-aŭstryjackaje parazumieńnie jość faktyčna sajuzam Niamieččyny z Italijaj i Aŭstryjaj, bo-ž Aŭstryja dahetul była pad upływam Italii i ŭ palitycy słuchała radaŭ Mussoliniaho, za zhodaj katoraha tak ža dajšło da niamiecka-aŭstryjackaha parazumieńnia.

Na hetym adnak jašče nie kaniec, bo woś niamiecka-italijanska-aŭstryjacki sajuz dalej pašyrajecca, tworačy nowy blok eŭrapejskich dziaržaŭ, da jakoha prystupajuć byccam Madziarščyna, Bałharyja, a moža nawat i Juhasławija. Blok hety budzie škirawany hałoŭna procič Sawietaŭ.

Što z hetaha ŭsiaho budzie, ciažka ciapier skazać, faktam adnak jość, što ŭ Eŭropie adbywajecca pierataŭka siłaŭ, jakaja moža mieć pawažnyja ŭpływy na chod usiaje palityki.

Kanferencyja ŭ Bruksell

U chutkim časie ŭ Bruksell (Belhija) maje adbycca kanferencyja dziaržaŭ, katoryja ŭ 1925 h. padpisali ŭ Lokarno dahawor, što buduć rehulawać sprawy miru na zachadzie Eŭropy. Hety dahawor, jaki hałoŭna zabiaśpiečywaŭ Francyju i Belhiju ad napadu Niamiečyny, sioleta 7.III. Hitler złamaŭ. Woś-ža ŭ Bruksell buduć radzić: Anhlija, Francyja, Belhija, Italija, a taksama ždajecca i Niamieččyna jak na dalej utrymać u Eŭropie palityčnuju roŭnawahu i spakoj.

Hitler maje zaprapanawać Cechasławaččynie dahawor ab nienapadańni?

Adnosiny miž Niamieččynaj i Čechasławaččynaj nie najlepšyja. Dzieła hetaha sensacyjaj źjaŭlajecca wiestka, jakuju padała anhlijskaja hazeta „Morning Post", što byccam Hitler dzieła ŭmacawańnia swaich pazycyjaŭ maje zaprapanawać Čechasławaččynie padpisać na 10 hod dahawor ab nienapadańni. Pierad hetym adnak Hitler stawić Čechasławaččynie nastupnyja warunki: 1) zdawaleńnie patrebaŭ niamieckaje mienšaści ŭ Čechasłaččynie, 2) uwiadzieńnie federacyjnaj systemy hwarantujučaj aŭtanomiju niamieckaj mienšaści i 3) adkaz Čechasławaččyny ad sajuzu z Sawietami.

Z hetaha widać, što Hitler choča pieradusim zabiaśpiečyć šyrokija prawy dla Niemcaŭ u Čechasławaččynie i razbić warožy jamu francuska-sawiecka-čechasławacki sajuz. Ci ŭdasca jamu heta zrabić, pabačym.

Ci budzie prawiedzienaja ŭ Polšče ziamielnaja reforma?

Niadaŭna ŭ Waršawie adbyłasia narada miž hieneralnym inspektaram zbrojnych siłaŭ Polšči hien. Rydz-Śmigłym, premjeram Sławoj-Składkoŭskim i ministram ziemlarobstwa Paniatoŭskim. Paśla hetaje narady polskaja presa pačała šyroka raśpiswacca ab patrebie radykalnaj ziamielnaj reformy ŭ Polšče. „Ekspres Poranny"—orhan zbližany da ŭradu, adkryta piša, što ŭrad užo padhataŭlaje da hetaha adpawiednyja rasparadžeńni. Heny-ž časapis zwaročwaje ŭwahu, što haspadarčaje i sacyjalnaje pałažeńnie za apošnija hady ŭ Polšče źmianiłasia. I tamu treba nieabchodna źmianić zakon ab ziamielnaj reformie tak, kab daciapierašnija normy 180 hektarawych, a to i 300-hektarowych haspadarak źmienšylisia dla tych ziemlarobaŭ, jakija sami haspadarać.

U suwiazi z hetymi pahałoskami polskaja konserwatyŭna - abšarnickaja presa, asabliwa „Czas" i wilenskaje „Słowo", wielmi wostra atakujuć inicyjataraŭ i staronnikaŭ ziamielnaje reformy, baroniačy abšarnikaŭ.

Ci ŭsie hetyja pahałoski praŭdziwyja, ciažka skazać, taksama jak ciažka spadziawacca, kab z usiaho hetaha skarystaŭ naš biełaruski sielanin...

Roznyja wiestki

Z POLŠČY

Pohałaski ab źmienie. Polskaja i žydoŭskaja presa padaje pohałaski, što byccam u Polšču ŭ m-cy źniŭni sioleta maje nastupić źmiena. Kažuć, što sučasnyja sanacyjnyja kiraŭniki polskaj palityki majuć pahadzicca z h. zw. „ludoŭcami" i puścić u kraj zasudžanych u bieraściejskim pracesie Witasa, Bahińskaha, Kiernika, katoryja ciapier prabywajuć na emihracyi.

„Ludoŭcy" hatujucca da demonstracyjaŭ. Sialanskija polskija arhanizacyi pryhataŭlajucca da naładžańnia 15-ha źniŭnia sioleta wialikich sialanskich manifestacyjaŭ, na jakich majuć wynosić rezalucyi z damahańniem wiarnuć sialanstwu palityčnyja prawy.

Hieneral Rydz Śmigły nastupnikam Marš. Piłsudzkaha. Premjer Sławoj-Składkoŭski razasłaŭ swaim paduładnym pawiedamleńnie, što jon z woli Prezydenta I. Maścickaha abwiaščaje hienerała Rydza-Śmigłaha druhoj asobaj u Polšče paśla prezydenta i jamu abawiazany pasłušnaść usie premjery, ministry i ŭradaŭcy. Hetym dekretam Rydz-Śmigły stajecca aficyjalna i farmalna nastupnikam Marš. J. Piłsudzkaha. Chodziać nawat čutki, što hien. Rydz-Śmigły dastanie ranhu maršałka.

Śmierć wydatnaha polskaha wajaki. 16 h. m. nad moram niedaloka Gdyni ŭ časie samalotnaje katastrofy zhinuŭ adzin z najwydatniejšych polskich wajakaŭ hienerał Orlič-Drešer, katory niadaŭna byŭ naznačany inspektaram latunstwa Polšči. Razam z im zhinuŭ jahony supracoŭnik ppałk. Loth i latun, jaki kirawaŭ samalotam.

Bura zawaliła kaściol. 29-ha lipnia nad Toruniem praniesłasia bura z pryčyny jakoje zawaliŭsia kaściol i zhinuli 3 asoby.

Ustrymańnie ekzekucyjaŭ. Rasparadžeńniem uradu zabaronienа ciapier prawodzić ekzekucyi na wiosцy da 15 listapada sioleta za padatki, hadawaja wyšynia katorych nie pierawyšaje 60 zał.

Z ZAHRANICY

U Palestynie dalej niespakojna. U Palestynia dalej araby zmahajucca z žydami i anhlijskim wojskam.

Zamach na anhlijskaha karala. U Londynie ŭ časie wajskowaj parady irlandziec Mek Mahon chacieŭ straslać u karala, ale jamu wybili z ruk rewalwer. Pryčyny hetaha zamachu nia wyjaśnieny.

Chatniaja wajnu ŭ Kitai. U Kitai iznoŭ zaharełasia ŭnutranaja wajna. Bjucca tam adna prawincyja z druhoju, pry tym pieramoha zdajecca budzie pa staranie prawincyi paŭnočnaj.

Sajuz abarony bałtyckich dziaržaŭ. U Paryžy paŭstaŭ sajuz abarony bałtyckich dziaržaŭ. U ŭrad hetaha sajuzu ŭwajšli pamiž inšymi prawadyry francuskich radykałaŭ: Erjo i Pol Bonkur.

Pacyfistyčny Kanhres 3, 4, 5 i 6-ha wieraśnia sioleta ŭ Bruksell adbudziecca ŭsieświetny pacyfistyčny kanhres.

Tajnaja kamunistyčnaja narada. Hazety padajuć, što byccam, u Halandyi ŭ m. Breda, adbyłasia niadaŭna tajnaja kamunistyčnaja narada pry ŭčaści 60 delehataŭ z usich dziaržaŭ Eŭropy. Na kanferencyi hetaj prynіaty cely rad ważnych pastanoŭ, a miž inšym śćwierdžana, što ciapier jość adpawiedny mament da sproby sušdoŭ i bolaŭ. **I zusim niasłušna.** Pomnicie budučyja maciary, **što ciažok heta nie chwaroba.** Hetym wy spaŭniajecie tolki swoj światy abawiazak žančyny-čałavieka, ciažok i rady heta dokaz, što žančyna zusim prawilna zbudawanaja i dobra fizyčna raźwitaja. Chacia ŭ ciažku i zdarajucca ciažkija časiny, jak niadužaść, piačajka, adnak heta ŭsieńka minajučaje.

Ad pieršaha mamentu da apošniaha dumajcie ab swaim maleńkim budučym dzicíaci, z henaj pašnatoj pačucia, z jakim ništo paraŭniacca nia moža, celaj dušoju čakajcie na jahonyja naradziny, tady nijakaja bol, niadužaść nia budzie wam ciažkaju. Dzieła potym adkaža wam na heta swaim kachańniem.

Durny toj pahlad, ab jakim i słańnia jašče možna pačuć, što **byccam možna na niešta zahladzieca** i što heta byccam pakidaje swoj śled na dziciaci. Pierapałachi mohuć wyklikać nerwowaść u maciary i toje moža tak ža pakinuć swoj śled na dziciaci. Adnak heta ŭžo zusim inšaja sprawa.

Čym bližej da radoŭ, tym mienš musić być u žančyny płočnych znosinaŭ z mužam. Žančyny, jakija nia majuć tutaka miery, majuć časta nerwowych dziaciej. U apošnija try miesiacy pierad radami treba zusim ad znosinaŭ ŭstrymacca, kab dzicia zachutka nie naradziłasia.

Jak i što maje ješci žančyna ŭ ciažku.

Žančyny ŭ ciažku majuć dobry apetyt da jady i dawoli dobra pierawarywajuć. Jość pahlad, što ŭ ciažku žančyna jeść „za siabie i za dzicia". Jano nia zusim tak prosta. U ciažku žančyna nia maje swaich miesiačnych, dyk jana nia hublaje krywi, jakaja ŭ jaje prapadoła kožny miesiac. Henaja kroŭ idzie ciapier na toje, kab karmić dzicia.

Začmat ješci nia treba. Kali niechta maje ŭžo bolšy apetyt, chaj lepš ješć čaściej, a nia šmat na adzin raz. Nanač ješći mienš, čymsia ŭ praciahu dnia. Kali trybuch poŭny nadta ŭwiečary, žančyna pačuwaje siabie błaha, uzduwajecca joj žywot, prychodzić młosnaść, piačajka. Traplajucca, choć redka, krowacioki z nosu, łohkich. U adchodnaj kišcy nabryniajuć žyły, robiacca wuzły. Padčas prychodzić da krowacіokaŭ z matki, płod tady zaŭsiody škidwajecca.

Nerwowyja žančyny majuć, asabliwa na pačatku ciažku, roznyja **asabliwyja nachily.** Adnyja chočuć wina abo wodki, inšyja majuć achwotu na sałodkaje, inšyja na kisłaje abo sałonaje. U inšych znoŭ prapadaje achwota da taho, što na't pierad hetym nadta lubili, prykładam, nia mohuć zusim ješci miasa ci sała.

Chaj kožnaja ŭ ciažku woźmiecca za niejkuju rabotu, dyk achwota, **„toje što zamanuła"**, minie. Ješci treba ŭsio, što zdarowaje, što nie paškodzić samoj i dziciaci. Adna ahulnaja zaciemka: ješci možna ŭsieńka, adno tolki, kab ježa była skromnaj, značycca kab nia było začmat na raz, i kab ježa była łohkaj. Piercu nia brać začmat, nie pierasoliwać. Da miasa, kali chto maje na jaho achwotu, brać zaŭsiody tyja ci inšaje jarynу abo fruktaŭ.

Miasa lepš ješci nie zakłustaje, toje samaje z rybaju. Jaryny možna ješci ŭsie, lepš adnak nia ŭžywać takich, jakija ŭzduwajuć trybuch, jak haroch, fasola (fasola), sačyŭka, kisłaja kapusta.

Najlepš možna paradzić pšonnuju kašu, ryžpansak, morkwu, bulbu, roznajakija kampoty. Z syrowaje harodniny i fruktaŭ dobryja čarešni, jahady, śliwy, jabłyki, ihrušy — nie zabywacce tolki, što ŭsiaho ŭ mieru.

Lepš nia ješci ćwiordaha, sałonaha i sušanaha miasa, husiny, sałcasonaŭ, kłustaha piraha, świežaha chleba, dzieła taho što henyja strawy choć i dobryja, adnak pierawarywajucca ciažka.

Pry młosnaści i wanitach ješci lepš strawy zusim łohkija i ŭ małoj kolkaści, zatoje čaściej. Kłustaja i kisłaja ježa wyklikaje tady mocnuju piačajku.

Kali wanitaŭ i młosnaści niama, a tolki mocnaja piačajka, dyk brać pa kožnaj jadzie na kaniec na **ačyščanaje sody** i wypić z wadoju.

Pry suchaści ŭ horle pić čystuju wadu. Kawu i harbatu pić tolki słabuju i to lepš z małakom. Jak użo była hutarka, alkohol **zabaronieny** absalutna. Alkahol, kali jaho pje maci ŭ ciažku, **nadta škodzić dziciaci.** Dzicia moža radzicca abo zusim durnawataje, abo budzie jano błaha wučycca, złosnaje, jak kažuć, „nerwowaje".

U ciažku moža być dawoli mocnaje zapiačeńnie (nia iduć na dwor). Wielmi ważna, kab kožny dzień kiški byli aparoźnieny. Kali sam aparat strawatraŭčy nie daje rady, treba jamu pamahać. Djeta moža tutaka pamahčy — heta značycce peŭnyja strawy pamahajuć na łahčejšyja wyparažnieńni. Radziać tutaka świežyja frukty, kampoty, asabliwa sa śliwaŭ, kisłaje małako, maślanku. Pamahaje pić ranicaju našča šklanku letniaje wady. Kali hetaha mała, dyk treba ŭžiać rycyny abo horkaje wady (wadu henuju nazywajuć horkaju, choć jana bolš sałonaja, jak horkaja). Horkuju wadu možna samomu narychtawać i chacie, kupiŭšy ŭ aptecy abo ŭ aptekarskim składzie adumysłowaje soli (magnesium sulfuricum abo natrium sulfuricum). Henaje soli raspuścić na pałowu šklanki letniaje wady adnu łyžačku ad harbaty. Wyparažnieńni možna rabić wielmi dobra pry pomačy lewatywy.

wietnaj rewalucyi i tamu byccam majuć jaje prawiaści pad kaniec wieraśnia. Wiestka heta zdajecca adnak jość bujnaj fantazijaj hazetnych pisakaŭ.

Stalin i Trocki pahadzilisia. Anhlijskaja hazeta „Dejli Mejl" padała wiestku, što byccam Stalin z Trockim pahadzilisia. Paśla adnak pajawiłasia zapiarečańnie Trockaha, što heta niapraŭda.

Abisyncy nie paddajucca. Abisyncy dzie tolki zmohuć uściaž bjuć italijancaŭ. Kala m. Modžio napali abisyncy na čyhunku, pry tym bitwa trywała miž italijancami i abisyncami całuju noč. Paśla hetaha ŭznoŭ abisyncy akružyli Addis-Abebu i chacieli jaje zabrać, adnak lepš uzbrojenyja wajskowyja italijanskija addziełу pieramahli ich.

Ceny na zbožža padymajucca. Na mižnarodnym rynku zaŭważwajecca zwyška cenaŭ na zbožža. Pryčynaj hetaha źjaŭlajucca wiestki, što byccam u Amerycy sioleta na zbožža uradžaj wielmi mały.

Strašnaja zasucha ŭ Amerycy. Ameryku nawiedali sioleta strašennyja śpieki, z pryčyny jakich źhinuła bolš 5.000 asob. Hrašowyja straty pryniesienyja śpiekaj dasiahajuć bolš milijarda dalaraŭ.

Rekord u małočnaści. Na hadaŭlanuju wystaŭku ŭ Brazylii (Rio de Janeiro) wysłana karowa halandzkaj parody, katoraja ŭ praciahu 24 hadzin daje 50 litraŭ małaka.

Kanferencyja ŭ Montre zakončyłasia. Mižnarodnaja Kanferencyja ŭ Montre ŭ sprawie dazwołu fortyfikacyi i kantroli prajezdaŭ praz Dardanelskuju ciśninu dla Tureččyny ŭžo zakončyłasia z pazytyŭnym wynikam dla hetaje dziaržawy. Paśla hetaha zaraz-ža tureckaje wojska zaniało ŭspomnienuju terytoryju i prystupiła da fortyfikacyi jaje.

Francyja hatujecca byccam zaklučyć wajenny sajuz z Tureččynaj.

Pawarot biezwyznanioŭcaŭ da relihii. „Česke Slovo" infarmuje, što ŭ Prazie apošnimi hadami kolkaść biezwyznanioŭcaŭ (biazbožnikaŭ) stała źmianšajecca, bo jany waročajucca da relihii.

Strašnaja bura ŭ Japonii. Nad Japonijaj pranieslasia strašennaja bura z daždžom (tajfun), u časie jakoje zhinuła bolš 40 asob i mnoha ranienа. 9,000 pamieškańniaŭ było zalita, 500 damoŭ zusim źniščana. Utanuła 38 karabloŭ.

Sawieckija latuny ŭ Čechasławaččynie. Hałoŭny kamandzier sawieckaha latunstwa hien. Alksin adwiedaŭ čechasławackija latunskija pramysłowyja fabryki.

Anhlija i sprawa kalonijaŭ. U anhlijskim parlamancie abhaworwałasia sprawa kalonijaŭ. Pry tym wyjawiłasia, što Anhlija častkawa, dziela supakoju ŭ Eŭropie, mahła by zadawolić žadańni Niamieččyny ŭ sprawie kalonijalnaj.

Niamieččyna damahajecca kalonijaŭ. Niamiecki ministr Skarbu pračytaŭ u Kielni lekcyju, u jakoj miž inšym zajawiŭ, što Niamieččyna damahajecca kalonijaŭ i paławičnaje razwiazańnie hetaje sprawy Niemcaŭ nie zadawolić.

Nowy biełastocki wajawoda. Dasiulešni biełastocki wajawoda Pasłaŭski pierawiedzieny ŭ Haliččynu. Na jaho-ž miesca naznačany wajawodaj S. Kirtyklis, katory ŭ časie likwidacyi „Hramady" byŭ u wilenskim wajawodztwie načalnikam biaspiečnaści, paśla wice-wajawodaj i wajawodaj u wajawodztwie pamorskim.

Zasucha, bury i hradabićcie. Pa ŭsim badaj kraju prachodziać bury i hradabićcie, u niekatorych uznoŭ miascoch strašna zasušyła.

Wialiki pažar u Pinsku. Niadaŭna ŭnočy ŭ Pinsku z niawiedamych pryčyn paŭstaŭ wialiki pažar, padčas jakoha źhinuła 5 asob.

Z WILNI

Futranyja tarhi. U kancy m-ca lipnia ŭ Wilni, za prykładam minułaha hodu, pačalisia sioleta futranyja tarhi, jakija patrywajuć da 8.VIII.

Najbolšyja sioletnija pilihrymki ŭ Kalwaryju pad Wilniaj. Wilenskaja polskaja presa padała statystyku sioletnich pilihrymak u Kalwaryju pad Wilniaj, pry tym zaznačana było, što najbolšymi sioletnimi pilihrymkami byli: biełaruskaja pilihrymka z brasłaŭščyny i litoŭskaja.

Kanfiskata. 25 h. m. wilenskija administracyjnyja ŭłady skanfiskawali Nr. 3-4 čas. „Karta" za try artykuły.

Пісьмы з вёскі

Засуха і неўраджай у Дзісеншчыне.

Шаркаўшчына, Дзісенскага пав. Жніво ўжо канчаецца і людзі звозяць снапы. Замест аднак пацехі кожнага праймае страх і паўстае трагічнае пытаньне: як пражыць. Доўгія засухі так усё высушылі, што людзі ледзь могуць сабраць з поля толькі чацьвёртую часьць штогодніх ураджаяў, а ў некаторых мясцох дык і зусім няма чаго зьбіраць, бо ўсё прапала. Ярына і лён часта нават ня ўзыйшлі. Пашы, сена таксама няма. Некаторыя сяляне проста ня будуць мець нават насеньня на засевы. Перад людзьмі фармальна стаіць галадоўка. Патрэбна будзе помач, бо йначай зусім пагалеем.

Шаркаўскі.

Pamału, ale raściom i macujemsia.

Kluščany, Świancianskaha paw. Kali praŭdu skazać, dyk sama hutarka siahońnia ab roście biełaruskaj nacyjanalnaj świedamaści Kluščancaŭ musiła-b być niečym spoźnienym, niečym, što daŭno-daŭno musiła-b być užo za nami. Na wialiki adnak žal časta-husta tak nia jość. Wyjšli z Kluščan až niekalki biełaruskich intelihientaŭ, ale ŭsia biada, što jany „wyjšli" i... pajšli ŭ świet. Na miascoch-ža astalisia polskija wučyciali, polskija asadniki, polskija duchoŭniki, jakija razam i składajuć miascowaje SMP (nie SMK), zajmajučy pad jaho (jakim prawam? – red.) parachwijalny dom. Dziejnaść hetaje arhanizacyi nia maje pryznańnia siarod miascowaha žycharstwa, jakoje sam šyld SMP čytaje naadwarot, jak „Polski Monopol Spirytusowy." Heta, kažuć, „jakraz dobra."

Biełaruskaja moładź u hetu arhanizacyju nia jdzie, ale j swajej sobskaj arhanizacyi taksama jšče nia maje. A treba jaje tut mieć kaniešna.

Školnaja moładź paddajecca ŭpływam polskaj školy. Ale jak tolki heta moładź pakidaje školu, usia čužaja palitura złazie z jaje, jak z husia wada. Dokazam hetaha źjaŭlajucca biełaruskija „łaloŭniki," jakija dwa hady ŭžo jduć u abchod susim spontanična, nikim nie padhawarywanyja.

Z našaj parachwii pachodziŭ miž inš. naš biełaruski paet Kaz. Swajak. Dziela ŭšanawańnia 10-tych ŭhodkaŭ jahonaj śmierci było ŭ nas sioleta nabaženstwa, a akramia taho Kluščancy masawa sioleta chadzili piechatoj až u Wilniu (85 kilametraŭ) na adčynieńnie pamiatnika nad mahiłaj paeta na Wilenskich Rosach. Pry hetaj mahčymaści šmat chto z nas pieršy raz jašče byŭ na biełaruskaj pilihrymcy ŭ Kalwaryi. Pilihrymka heta nadta-ž usim padabałasia i na budučy hod, kali dažywiom, pojdziem na biełaruskuju pilihrymku ŭ liku jašče bolšym.

Kluščanski.

Wioska Ruščany, Biełastockaha paw. Čamu hod u hod ab Ruščanach u biełaruskich hazetach pišycca? Heta dziela taho, što Ruščany biełaruskaja wioska. Ruščany da mahistratu ŭ Charoščy naležać. Burmistr i palicyjanty nadta złujucca na Ruščancaŭ, što jany najlepš ad druhich wioskaŭ zachawali swoj biełaruski charaktar i mowu. Inšyja-ž wioski, što naležać da charaščanskaha mahistratu, užo značna ŭ polski bok pachililisia. Bo kala nas tut nad hetym duža ŭsie pracujuć, kab nas tutaka ad biełaruskaści adwodzić.

U Ruščanach ludzi cikawiacca biełaruskimi pieśniami. Stranička pa staničcy ŭsiu knižku „Hołas Dušy" jany pilna čytajuć. Da mnohich pieśniaŭ tam jany darabili swaje sobskija melodyi i heta ŭ ich wyjšła ŭdatna.

Ad wioski nizieńka ciahnucca bierahi Narwy. U trawie jaje samoj až niawidać. Hety hod u hetym časie wada spała ŭ Narwie. Zžoŭkłaja staraja trawa nad rečkaj zdaloku až paławoj wyhladaje. Hetak idzieć krajawid ad Ruščan na paŭnoč. Paŭdzionnaja starana Ruščan, dyk uznoŭ nam inakš pradstaŭlajecca. Tam musić dobraje pola, bo idzieć jano pad haru i zaaranaje wyhladaje duža čornym.

U Ruščanach na niamiecki ład chaty pakrytyja čarapicaj, a humny, jak i inšyja haspadarskija budynki, pakryty na ład biełaruski, bo zwyčajna z kuloŭ — sałomaj. T.

БЕЛАРУСЫ! Дамагайцеся для сваіх дзяцей школы ў роднай мове — падавайце школьнаму інспэктару дэклярацыі на беларускую школу.

Усе друкі — інструкцыі, як дамагацца беларускай школы, дэкляарацыі і інш. выпісвайце на адрасу: *Wilno, ul. Królewska 3—8* *Школьны Сакратарыят.*

ŽNIWO.

Pryjšło žniwo. Śpiełaje žyta čakaje siarpa. Dahetul byli ludzi zaniatyja sienakosam. Ale jak treba žać, tady ŭsio kidaj i rabi hetu rabotu. Biełaruskaja žančyna ŭ žniwo nadta pracuje. Na postaci jana nachilenaja z siarpom u rukach, choć pa źmiency, ale zdojmie ŭsio swajo pole. Za niekalki dzion hladziš i na henym miescy, dzie załaciłasia žyta, ciapier strojnyja mendli stajać. Usio heta biełaruskaja žančyna zrobie. Wialikaja siła biełaruski pakazywajecca najlepš u žniwie. Z siarpom u rukach prajšci doŭhija niwy i zwajawać ich heta wialikaja rabota biełaruskaj žančyny. A jana dakanaje hetaha strojna, wiasioła, možna kazać, z padskokam. Heta widać usio pa jaje ruchach, minie i pa słowach. Biełaruskaja—źniaja najbolš hawora i śmiajecca. Uzdychaje tady, jak užo dobra nažniecca. Na marudnych žniejaŭ biełaruskaje žyta nie čakaje. Jano, jak što, dyk i sypicca, marnujecca. Ab hetym wiedajuć biełarusy i ŭ ich žniwo heta nadta haračy čas. Usio kidaj, a prystupaj da śpiełaha žyta, bo tam zara budzie pšanica, jačmień, awios. Choć niasprytna, ale tady i mužčyny pamahajuć žančynam. Padčas žniwa biełaruskija niwy, byccam makawym ćwietam upryhažajucca žančynami. U rukach jaje sierp—heta biełaruskaje aružža. Maleńkaja i krywieńkaja reč hety sierp, a jon čuć nia ŭwieś świet kormie. Kali ŭ hety čas biełaruski sierp spraŭna pracuje, tady chleb u nas peŭny. Siarpom biełarus dla siabie žyćcio kuje. Na poli žančyna z siarpom — heta krasa biełaruskaja. Budzie jana stajać sierp u rukach trymajučy — jana pryhožaja. Pałoža jana na plačo swoj sierp — uznoŭ jana pryhožaja. Stanie jana pierawiesła krucić i sierp praz haławu pałoža, — jašče tady pryhažejšaja biełaruskaja žančyna! A kali jej snop wiazać treba, tady jana na snop kaleńkami ŭzsiadaje, a sierp swoj sprytna ŭ pojas na śpinie nakidaje i hety hiest u biełaruskaj žančyny jość niešta sapraŭdy mastackaje! Palijecca žniŭnaja pieśnia i ŭ hetym tady biełaruskaja žančyna pakažycca. Swajej pieśniaj jana hawora świetu pra dolu biełarusa. Biełaruskuju maładzicu świakroŭka muča, a jana piaječ u žniwo: „A ja ŭ poli žyta žała, pryjšła damoŭ biada stała. Zwaliłasia świakroŭ z tynu, dy ŭ samuju krapiwu."

Pad miažoj wisić u žniwo kałyska i tam biełaruskaje žyćcio maje swajo prawa i heta naleža da charastwa žniwa biełaruskaha. Pa zahonach doŭhimi radami lažać snapy, jany čakajuć pakul ich ludzi panosiać i ŭ mendli paskładajuć. Lepšyja snapy adkładajucca na šapki. Pad wiečar na tym poli my bačym hrupy pa šeść mendlaŭ, heta stajać i sochnuć kopy žyta. Aściarožna siarod mendlaŭ puščajuć kania, abo karowu, bo chočuć najskarej świežuju trawu wykarystać.

Biełaruskija žniei iduć na postać da žniwa kudy paźniej jak biełaruskija kascy da siena. Žniei — heta ŭ chacie haspadyni. Im nawaryć treba i ranicaj ŭsiaho dahledzić. Pry tym-ža pakul rasa wysachnie, na pole niama jak z siarpom pakazacca. Dziela hetych pryčyn my spatykajem biełaruskich žniejaŭ idučych na žniwo tady, kali sonca na nieba padyjšło ładnie. Jak pačniecca ich rabota ciapier, dyk trywać budzie da poznaha wiečara. Dla biełaruskaj žančyny ničoha ŭ žniwo haračy pałudzień! Kali tady ŭsio wianie i mleje — biełaruskaja žniaja najharačejšamu soncu nia ŭstupaje! Šaścić z pad siarpa ŭ jaje žyta, bahatyja žmieńki kładucca na pierawiesły. Uporysta idzieć jaje rabota. U žniai ciačeć pot rahazami i wočy jej zaliwaje, a biełaruskaja žančyna na zahonie ŭsio napierad pasuwajecca. Hetakaje biełaruskaja žančyna ŭ žniwo dla nas usich jość najlepšy prykład, jak i my ŭporysta i z potam pracawać majem nad adradžeńniem našaj ajčyny.

Pad kaniec žniwa ludzi łowiać wucham, hdzie dažynki pačynajucca. I žniei tady tolki ab hetym haworać. Jany śpiašajucca, kab skarej i swaje rabić dažynki. Pašli nawypieradki žniei, adny pierad druhimi zawichajucca, kab pachwalicca swaimi dažynkami. Tyja, što končać piarwiej, z całaj siłaj ŭsiamu polu ahłašajuć, što jany žniwo skončyli. „U nas siahońnia dažynački"—jany piajuć. Dla haspadyni z žyta platuć wianočki žniei, a haspadara wiažuć ukwiečanym pierawiesłam. „Idzieć rajok darohaju",— jany piajuć dalej, ale ŭsio heta ciapier nam biełarusam prypaminaje sumnuju henu panščynu ŭ minułym. Siahońnia biełarusy mohuć zdabycca na dažynki lepšyja. Chaj tolki biełaruskija mastaki, paety i piśmieńniki nad hetym krychu bolš papracujuć!

Biełarusaŭ pranikaje ŭ chacie niejkaja tajomnaja siła, kali ŭ pieršy dzień žniwa na kucie ŭ ich stanie „haspadar" z žyta. Ludzi hladziać na haspadara henaha i rozna ab im dumajuć. I pastaić jon u ich dawoli doŭha, až pakul nie pačnuć u humno wazić žyta. Tady i haspadar heny ŭ tarpu kładziecca i hetym biełaruskaje žniwo končycca.

Mnohija biełarusy nadta žniwa čakajuć, bo chleb u ich wywieŭsia. Kidajecca, miarkujecca biełarus z chlebam, a ŭsioroŭna jak pryjdzie wiasna, to ledź jon da žniwa daciahnie. Zdarajecca, što jaki biełarus paśpiašyć i žyta na chleb jašče zialonaje žnieć, ale heta robie jon ad ludziej kradučysia, stydajučysia. Susiedzi bačučy nie ŭ paru jahonuju rabotu, śmiajucca z jaho, padcinajuć jamu, što ŭ jaho biazchlebica zawiałasia.

Žniwom možna nazwać usio žyćcio ludzkoje, bo jano — heta haračaje naša leta, duža darahi naš čas! Žniwo prypaminaje nam wialiki abawiazak pracy.

W. D—a.

Redaktar Jan Paźniak. Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1 — 2. Wydawiec A. Šutowič